

Vernieuwing van de pensioenuitvoering

Kiezen voor API of multi-opf

De meeste pensioenfondsen hebben de uitvoering van hun pensioenregeling geheel of gedeeltelijk uitbesteed aan externe pensioenuitvoeringsorganisaties.

Mr. drs. Martin van 't Zet

Bestuurssecretaris pensioenfondsen bij A&O Services te Rijswijk

Desondanks neemt de druk tot ingrijpende verandering verder toe als gevolg van groeiende regelgeving en strenger toezicht. De laatste tijd zien we dan ook alternatieven ontstaan voor de uitvoering van pensioenregelingen, zoals de API en het multi-opf. Dit artikel gaat in op de wijze waarop pensioenuitvoeringsorganisaties zich op deze vernieuwing kunnen voorbereiden en de daarmee verbonden dilemma's.

Huidige situatie

De meeste pensioenfondsen besteden werkzaamheden op het gebied van vermogensbeheer en pensioenadministratie uit aan één of meerdere externe pensioenuitvoeringsorganisaties (hierna: PUO's). Uitbesteding is relatief eenvoudig te realiseren en eventueel later weer terug te draaien. Deze aanpak brengt voor een pensioenfonds echter weinig verlichting in de toenemende regeldruk en extern toezicht. Het bestuur blijft immers eindverantwoordelijk voor het pensioenfonds.

Uit cijfers van DNB (september 2007) blijkt dat 100 tot 150, met name kleinere, pensioenfondsen in staat van liquidatie verkeren of dat overwogen te doen. De pensioenregeling wordt dan ondergebracht bij een verzekeraar of een bedrijfstakpensioenfonds. Onderbrenging van een ondernemingspensioenfonds bij een bedrijfstakpensioenfonds is voor PUO's 'vestzak-broekzak', waarbij uiteraard wel een wisseling van PUO kan plaatsvinden. Omzetting in een rechtstreeksverzekerderegeling betekent voor de PUO dat deze het pensioenfonds definitief 'kwijt' is.

Een andere ontwikkeling is dat pensioenfondsen samenwerkingsverbanden aangaan door het oprichten van gemeenschappelijke uitvoeringsorganisaties of gezamenlijke bestuursbureaus. Het individuele pensioenfonds blijft dan intact. Onderzoek wijst uit dat veel pensioen-

fondsen hechten aan 'eigenheid', hun identiteit. Een bezwaar van samenwerkingsconstructies is echter dat de governance- en regeldruk per pensioenfonds niet afneemt. Voor bestaande PUO's blijft bij deze uitvoeringsvariant slechts een beperkte rol over. Ergo, een nieuw samenwerkingsverband kan zich positioneren als nieuwe PUO die vervolgens andere pensioenfondsen ter uitvoering kan aantrekken.

API en de PUO

Een nieuwe oplossing voor pensioenfondsen om de toegenomen regeldruk het hoofd te bieden ligt in de algemene pensioeninstelling (API). De API is een reactie op de gedachte dat Nederlandse pensioenfondsen door hun juridische structuur niet geëquipeerd zouden zijn voor de Europese concurrentieslag. Deze handicap werd manifest bij de implementatie van de Europese pensioenrichtlijn in 2005 en de daarmee gepaard gaande marketingcampagnes van andere Europese landen als beste vestigingsplaats voor pensioenfondsen. Bij de Tweede Kamer is nu een wetsvoorstel aanhangig, waarbij de API vooralsnog beperkt wordt tot zuivere beschikbare premieregelingen. Deze zogenoemde premiepensioeninstelling (PPI) mag in de opbouwfase geen risico's verzekeren en moet in de uitkeringsfase het opgebouwde kapitaal overdragen aan een verzekeraar voor periodieke uitkeringen.

Overgang naar een andere uitvoeringsvorm met een andere juridische structuur creëert mogelijkheden die met de bestaande pensioenfondsstructuur onbereikbaar zijn. De API kan naast pensioen ook andere arbeidsgerelateerde producten aanbieden. Pensioenfondsen die willen samenwerken, kunnen een API oprichten en vervolgens hun eigen pensioenbedrijf daaraan overdragen of daarin laten opgaan. Desgewenst kunnen voormalige pensioenfondsen blijven bestaan als aandeelhouder. Nader beschouwd gelden veel voordelen van een API echter ook voor PUO's. Allebei kunnen door schaalvergroting uitvoeringskosten verlagen. Bundeling van deskundigheid en organi-

satorische kennis leidt aan weerskanten tot een meer efficiënte en effectieve uitvoering van pensioenregelingen. Dit geldt zeker voor PUO's die onderdeel zijn van, of samenwerken met, een verzekeraar. Voor PUO's is het dan ook van cruciaal belang of uiteindelijk gekozen wordt voor het opheffen van het pensioenfonds ondanks het reeds gememoreerde issue van de 'eigenheid' van pensioenfonds. Bij de API komen de onderneming en de sociale partners op grotere afstand te staan, waardoor hun invloed slinkt. Wat voor een toekomstige API wellicht interessant, maar voor een pensioenfondsbestuur waarschijnlijk ongewenst is.

Multi-opf en de PUO

Eind september 2009 heeft het kabinet als fase 2 van het API-wetgevingstraject een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer gezonden dat samenwerking tussen ondernemingspensioenfonds moet vergemakkelijken. Het wetsvoorstel komt grotendeels overeen met een initiatiefwetsvoorstel van Stichting OPF. Dit houdt in: het introduceren van de mogelijkheid dat twee of meer ondernemingspensioenfonds besluiten samen te gaan, zodat meerdere ondernemingen hun pensioenregelingen bij één zogenoemd multi-opf kunnen onderbrengen. Aan een dergelijke constructie blijkt behoefte te bestaan. Het multi-opf wordt breed gesteund door de pensioenkeuzepels, DNB en de Tweede Kamer. Met een multi-opf zijn synergievoordelen te behalen door de samenvoeging van bestaande besturen, visitatiecommissies, deelnemersraden e.d., terwijl de pensioenfondsstructuur gehandhaafd blijft. Om de oprichting van een multi-opf mogelijk te maken is een verruiming van de domeinafbakening in de Pensioenwet noodzakelijk en moet de eis van 'ringfencing' (één financieel geheel) worden losgelaten.

Het multi-opf wordt beslist een katalysator voor intensievere samenwerking tussen pensioenfonds met de intentie om uiteindelijk te fuseren tot één pensioenfonds. Hoe moet een PUO binnen deze ontwikkelingen opereren? Moeten PUO's het oprichten van multi-opf'en stimuleren in de verwachting dat die vervolgens ook door hen uitgevoerd mag worden? Een PUO begeeft zich dan feitelijk op consultancyterrein. Het is onwaarschijnlijk dat pensioenfonds in zo'n vroeg stadium al voor een specifieke PUO (willen) kiezen. Bovendien kan gedurende het integratieproces blijken dat het multi-opf toch niet de geëigende of haalbare oplossing is. Een ander scenario is dat PUO's zich vooral gaan bezighouden met de ontwikkeling van een dienstenpakket binnen de eigen organisatie, waarmee straks nieuwe multi-opf'en bediend kunnen

worden. Tevens zouden bestaande pensioenfondsclients voor de toekomst met dit alternatief voor de PUO behouden kunnen blijven.

De uitvoering van een multi-opf is voor een PUO niet minder complex dan de huidige dienstverlening aan een 'gewoon' pensioenfonds. Ondanks fusie van fondsen op organisatorisch niveau blijven de onderliggende pensioenregelingen administratief en financieel gescheiden. Hiermee valt op korte termijn weinig schaalvoordeel te behalen. Hetzelfde geldt voor communicatie. Ook wat betreft juridische documenten als reglementen kan geen sprake zijn van integratie. Dat verandert uiteraard als wordt ingezet op standaardisatie en productrationalisatie, maar dit staat weer op gespannen voet met de gewenste 'eigenheid' van het pensioenfonds.

Conclusies

Nu het aantal pensioenfonds in Nederland terugloopt staan PUO's intern voor de vraag of en hoe zij willen inspringen op toekomstige alternatieve uitvoeringsmogelijkheden. Vooralnog hebben zij twee opties.

Allereerst de PPI. Die lijkt weinig toegevoegde waarde te bieden aan pensioenfonds die op zoek zijn naar oplossingen voor de toegenomen governance- en regel-druk. Voor PUO's die zich focussen op vermogensbeheer van pensioenfonds met (zuivere) DC-regelingen biedt de PPI wellicht kansen. Als basisregelingen komen zuivere DC-regelingen in Nederland en andere Europese landen nauwelijks voor, als excedent-regelingen echter steeds meer. PUO's die onderdeel zijn van een verzekeraar kunnen in combinatie met de verzekeringstak van hun moedermaatschappij gemakkelijker een PPI vormen. Hierbij kunnen de PUO's zich concentreren op de administratie. Hun succes staat of valt uiteindelijk bij de wil van pensioenfonds om zichzelf vrijwillig op afstand te zetten in een PPI.

Dan het multi-opf. PUO's waar de klantenkring bestaat uit kleine en middelgrote pensioenfonds zonder sponsors met buitenlandse vestigingen, kunnen zich beter richten op het multi-opf. PUO's zouden om te beginnen dit initiatief tot aanpassing van de Pensioenwet openlijk kunnen steunen. De PUO zal pensioenfonds in kaart moeten brengen die interesse hebben in een multi-opf. Het is ook nuttig om gesprekken te voeren met vakbonden, werkgeversorganisaties en actuariële advieskantoren over de mogelijkheden die de PUO voor de uitvoering van multi-opf'en kan hebben. In dit kader kan men alvast de gevolgen voor de interne werkprocessen bij de PUO inventariseren. ■